

Independent Evaluation Commission for assessing the integrity of candidates
for the position of member in the self-administration bodies of judges and prosecutors

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția
de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor

Versiune redactată pentru publicare

*Decizia nr. 4 din 9 decembrie 2022 privind candidatura lui Iurie BEJENARU,
Candidat la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii*

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare "Comisia") a deliberat în privat la 27 octombrie 2022 și 9 decembrie 2022. Membrii participanți au fost:

1. Herman von HEBEL
2. Victoria HENLEY
3. Nadejda HRIPTIEVSCHI
4. Vitalie MIRON
5. Nona TSOTSORIA

Tatiana RĂDUCANU a fost recuzată în acest caz și nu a participat.

Comisia emite următoarea decizie, care a fost adoptată în acea dată:

I. Procedura

Iurie BEJENARU, judecător la Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție („candidatul”), s-a aflat pe lista candidaților remisă de Consiliul Superior al Magistraturii în adresa Comisiei la data de 6 aprilie 2022, în vederea evaluării pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii.

Candidatul a fost numit în funcția de judecător la 14 aprilie 1994 pentru a activa la Judecătoria Buiucani, municipiul Chișinău. Candidatul a fost numit în funcția de judecător până la atingerea plafonului de vârstă la 20 mai 2003. În aceeași zi, candidatul a fost numit în funcția de vicepreședinte al Judecătoriei Buiucani, municipiul Chișinău pentru un termen de 4 ani. La 9 septembrie 2004, candidatul a fost numit în funcția de președinte al Judecătoriei Buiucani, municipiul Chișinău pentru un termen de 4 ani. Candidatul a fost numit în funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție pe 9 iulie 2008.

La 21 iunie 2022, Comisia a trimis candidatului un chestionar privind integritatea etică pentru a fi completat voluntar și returnat Comisiei până la 5 iulie 2022. Candidatul a transmis Comisiei chestionarul completat la 4 iulie 2022.

La 8 iulie 2022, Comisia a trimis candidatului o solicitare pentru completarea și depunerea până la 15 iulie 2022 a Declarației de avere și interese personale pentru ultimii 5 ani, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare „Legea nr. 26/2022”). Declarația include, de asemenea, lista

persoanelor apropiate din sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public, așa cum prevede același articol. Candidatul a prezentat Comisiei declarația completată la 11 iulie 2022. Comisia a obținut informații din numeroase surse pentru a evalua integritatea financiară și etică a candidatului. Sursele din care s-au obținut informații cu privire la candidații evaluați au inclus, în general, Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, instituții financiare, instituții publice, surse deschise precum rețelele de socializare și reportajele jurnalistice de investigație și rapoartele membrilor societății civile. Nu toate sursele au furnizat informații referitoare la fiecare candidat și nu toate informațiile furnizate de surse cu privire la candidat au fost pertinente pentru evaluarea Comisiei. A fost verificată minuțios corectitudinea și relevanța tuturor informațiilor primite.

În măsura în care au fost depistate probleme din declarația și chestionarul candidatului și au fost colectate informații, acele probleme au fost indicate în întrebări scrise adresate candidatului și în timpul audierilor în ședință publică.

Comunicarea scrisă cu candidatul:

La 1 august 2022, Comisia a trimis candidatului o solicitare de clarificare a informațiilor, care conținea 12 întrebări, inclusiv 36 subîntrebări și 14 solicitări adiționale de documente. Candidatul a răspuns în termenul solicitat la 5 august 2022 și a furnizat majoritatea documentelor solicitate.

La 14 septembrie 2022, Comisia a trimis a doua rundă de 15 întrebări, inclusiv 29 subîntrebări, și 8 solicitări de documente suplimentare, pentru a elucida unele aspecte care au apărut în cadrul evaluării. Candidatul a răspuns în termenul solicitat la 17 septembrie 2022 și a furnizat majoritatea documentelor solicitate.

La 27 septembrie 2022, Comisia a trimis a treia rundă de 2 întrebări, inclusiv 8 subîntrebări și 4 solicitări de documente suplimentare, pentru a clarifica unele aspecte care au apărut în timpul evaluării. Candidatul a răspuns la toate întrebările în termenul solicitat la 29 septembrie.

În urma cererii candidatului, la 24 octombrie 2022 candidatului i s-a acordat acces la materialele evaluării conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 26/2022.

La 27 octombrie 2022, candidatul a participat la audieri în ședința publică a Comisiei.

II. Cadrul normativ privind evaluarea

Evaluarea de către Comisie a integrității candidaților constă în verificarea integrității etice și a integrității financiare a acestora (art. 8 alin. (1) din Legea nr. 26/2022).

Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate etică dacă:

- a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa,

- acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;
- b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr.82/2017;
 - c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.

O serie de versiuni ale codurilor de etică aplicate judecătorilor în perioada de timp cuprinsă de evaluare. Codurile au fost: *Codul de etică profesională al judecătorului*, adoptat la Conferința judecătorilor din 4 februarie 2000, *Codul de etică al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 366/15 la 29 noiembrie 2007, *Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea nr. 8 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 septembrie 2015, modificat prin Hotărârea nr. 12 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 martie 2016, precum și *Comentariul la Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 230/12 din 8 mai 2018. Din 2018, *Ghidul Integrității Judecătorilor*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 318/16 din 3 iulie 2018 este o altă sursă relevantă în scopul evaluării aspectelor de integritate judiciară.

De asemenea, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, adoptate de Grupul Judiciar de întărire a integrității magistraților ca Proiect al Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001 și astfel cum au fost revizuite la Masa Rotundă a Președinților Curților Supreme din 25-26 noiembrie 2002 și aprobate de Consiliul Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite, rezoluția 2006/23 („Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară”) oferă îndrumări relevante.

Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile și regulile care reglementează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, comportamentul incompatibil și imparțialitatea, adoptat la 19 noiembrie 2002 („CCJE (2002) Op. N° 3”) oferă îndrumări suplimentare.

Conform art. 8 alin. (4) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de *integritate financiară* dacă:

- a) averea candidatului a fost declarată în modul stabilit de legislație;
- b) Comisia constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a averii persoanelor apropiate candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor prevăzute la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Conform art. 8 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului Comisia verifică:

- a) respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export;
- b) respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;
- c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri;
- d) sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);
- e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care candidatul, persoana specificată la art. 2 alin. (2) sau persoana juridică în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi este parte contractantă;
- f) dacă există sau nu donații în care candidatul sau persoana specificată la art. 2 alin. (2) are statut de donator sau de donator;
- g) alte aspecte relevante pentru clarificarea originii averii candidatului și pentru justificarea acesteia.

În aprecierea criteriilor aferente integrității etice și integrității financiare și în luarea deciziilor cu privire la acestea, Comisia nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022). Comisia apreciază materialele acumulate cu privire la candidați după intima sa convingere, formată în urma cercetării multiaspectuale, complete și obiective a informației. Niciunul dintre materialele prezentate nu are o forță probantă prestabilită fără aprecierea lui de către Comisie (art. 10 alin. (9) din Legea nr. 26/2022).

Se consideră că un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată (art.13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022).

După cum se menționează în Raportul Comisiei de la Veneția cu privire la verificarea integrității judecătorilor și procurorilor în Kosovo, „Într-un sistem de verificări prealabile de integritate, decizia de a nu recruta un candidat poate fi justificată în caz de simpla îndoială, pe baza unei evaluări a riscurilor. Cu toate acestea, decizia de a evalua negativ un deținător actual al postului ar trebui să fie legată de un indiciu de încălcare a legii, de exemplu avere inexplicabilă, chiar dacă nu poate fi dovedit dincolo de orice îndoială că această avere provine din surse ilegale.” Totodată, „În alte investigații, cum ar fi verificarea mai largă a integrității, sarcina probei se va realiza pe baza balanței probabilităților.” Comisia de la Veneția, CDL-AD(2022)011-e, Kosovo - Opinia referitoare la documentul de concept privind verificarea integrității judecătorilor și procurorilor și proiectul de amendamente la Constituție, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 131-a sesiune plenară (Veneția, 17-18) iunie 2022), §§10,9.

Inversarea sarcinii probei către candidat, odată ce organismul de evaluare a identificat probleme de integritate, a fost considerată admisibilă de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, chiar și în verificarea integrității judecătorilor în exercițiu care își pot pierde funcțiile sau pot fi

sanționați în alt mod ca consecință a evaluării. În cauza *Xhoxhaj împotriva Albaniei*, nr. 15227/19, §352, 31 mai 2021, Curtea a afirmat că „nu este per se arbitrar, în sensul aspectului „civil” al articolului 6 § 1 din Convenție, ca sarcina probei să revină reclamantului în procedura de verificare a integrității după ce CIC [Comisia Independentă de Calificare] a pus la dispoziție constatările preliminare rezultate în urma încheierii anchetei și a dat acces la probele din dosarul cauzei.”

Conform art. 5 alin. (1) din Regulamentul de evaluare al Comisiei în temeiul Legii nr. 26/2022, din 2 mai 2022 (în continuare „Regulament de evaluare”), numai dacă un candidat întrunește pe deplin toți indicatorii, așa cum sunt definiți în art. 8 alin. (2) – (4) din Legea nr. 26/2022, candidatul corespunde criteriului de „integritate etică și financiară”.

III. Evaluarea candidatului

În timpul audierilor, candidatul a fost întrebat despre următoarele aspecte financiare și etice.

1. Modul de dobândire a bunurilor - Teren de 0,06 ha în mun. Chișinău, or. Durlești obținut în anul 2007 în cadrul programului de îmbunătățire a condițiilor de trai ale judecătorilor

a. Faptele

În anul 2007, în baza unei cereri de îmbunătățire a condițiilor de trai, candidatul a obținut gratuit de la stat un teren pentru construcții și amenajări de 0,06 ha în mun. Chișinău, or. Durlești. Candidatul a susținut că necesitatea îmbunătățirii condițiilor de trai s-a bazat pe faptul că suprafața totală a apartamentului său de 70,9 mp, care avea o suprafață locuibilă de 41,3 mp, situat în mun. Chișinău, era insuficientă pentru cele patru persoane care locuiau atunci la acea adresă. Acest apartament a fost deținut de candidat, soția sa, fiul și mama sa. Prin Hotărârea nr. 4/24 din 02.10.2007 a Consiliului local Durlești, candidatul a primit gratuit de la stat un teren pentru construcții și amenajări. În perioada respectivă, candidatul activa ca judecător la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani. Întrebat de ce s-a adresat la Consiliul local Durlești cu cererea de îmbunătățire a condițiilor de trai și nu la Consiliul Municipal Chișinău – întrucât era judecător la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani – candidatul a explicat că a depus inițial o cerere pentru îmbunătățirea condițiilor de trai la Pretura sectorului Buiucani, municipiul Chișinău. Candidatul a mai menționat că, din cauza imposibilității acordării spațiului locativ, Pretura sectorului Buiucani, mun. Chișinău i-a sugerat să se adreseze Consiliului local Durlești, care este unitate administrativ teritorială a municipiului Chișinău.

În 2016, candidatul a vândut acest teren pentru un profit de 300.000 MDL. Timp de nouă ani, între 2007 și 2016, candidatul și familia sa au continuat să locuiască în același apartament cu suprafața locuibilă de 41.3 mp, despre care el susținea că avea nevoie de îmbunătățiri. În perioada 2007-2016, candidatul nu a întreprins niciun efort de construcții pe acest teren, nu a obținut vreo autorizație sau nu s-a angajat în alt mod să construiască o casă. Candidatul a explicat că nu a întreprins nicio acțiune în vederea demarării lucrărilor de construcție întrucât valabilitatea actelor permissive (certificat de urbanism pentru proiectare, autorizație de construire) era de numai 12 luni și nu erau mijloace financiare suficiente pentru construcția unei case. Potrivit prevederilor

art. 5 alin. (4) și (5) din Legea nr. 163/2010, atunci în vigoare, privind autorizarea executării lucrărilor de construcție, un certificat de urbanism pentru proiectare este valabil 24 de luni de la data eliberării certificatului și poate fi prelungit în continuare până la 12 luni. În perioada 2007-2015 candidatul și soția sa au încasat un venit total de 3.743.765 MDL.

Art. 30 din Legea nr. 544/1995, în vigoare la momentul în care candidatul a depus o cerere privind îmbunătățirea condițiilor sale de trai prevedea că autoritatea publică putea îmbunătăți condițiile de trai ale judecătorilor doar sub forma unui apartament sau case. Legea nu a indicat posibilitatea de a obține un teren pentru construcții și amenajări. Candidatul a fost întrebat dacă a fost etic pentru el sau familia sa să solicite un teren cu scopul de a-și îmbunătăți condițiile de trai și să fi primit un teren pentru construcții și amenajări fără ca legea să ofere o astfel de posibilitate și ținând cont de faptul că niciodată nu a locuit sau a construit ceva pe acest teren, iar apoi a vândut acest teren nouă ani mai târziu pentru un profit de 300.000 MDL. Candidatul a explicat că era obligația sa morală față de familia sa să îi ofere spațiu locativ adecvat. Candidatul a mai precizat că, deși prevederile legii nu prevăd direct posibilitatea de a primi un teren în locul unui apartament sau a unei case, totodată, legea nu interzice posibilitatea de a solicita un teren. Mai mult, a fost la latitudinea Consiliului local Durlăști să îi aloce terenul cu titlu gratuit și că erau în drept să respingă cererea [sa] dacă considerau că este nefondată. Candidatul a mai explicat că, din momentul în care a moștenit jumătate din cotele-părți din proprietatea părinților săi din Chișinău și, astfel, a devenit coproprietar, putând apoi să-și îmbunătățească condițiile de trai, necesitatea construirii unei case în orașul Durlăști, odată cu continuarea deținerii acestui teren, a dispărut. Candidatul plătiase taxele aferente pentru creștere de capital în urma vânzării terenului.

Ulterior a fost deschis un dosar penal cu privire la presupusa falsificare a Hotărârii Consiliului local Durlăști nr.4/24 din 02.10.2007 și anexelor la prezenta Hotărâre, prin care 114 persoane, inclusiv candidatul, au primit titluri de autentificare a dreptului deținătorului de teren pentru terenuri aflate în proprietate publică a autorității publice locale. Acest dosar penal se află în prezent pe rolul Curții de Apel Chișinău. Față de [redacted] a fost de asemenea deschis un dosar penal pentru înstrăinarea frauduloasă a mai multor terenuri din orașul Durlăști. Candidatul a explicat că nu are nicio calitate procesuală în aceste proceduri.

La audieri în ședința publică, candidatul a confirmat faptele de mai sus și a afirmat că deținerea terenului a permis familiei sale de-a lungul anilor să acumuleze resursele financiare necesare pentru îmbunătățirea condițiilor sale de trai și să înceapă construcția unei case. El a adăugat că, deși legea în acea perioadă prevedea că în cadrul programului de îmbunătățire a condițiilor de trai ale judecătorilor putea fi oferit numai un apartament sau o casă, această prevedere legală nu se aplica în practică. Autoritățile locale ofereau uneori apartamente, dar nu se puteau da case pentru că nu existau. Întrucât au existat o mulțime de hotărâri judecătorești neexecutate, autoritățile locale i-au sugerat candidatului să depună cerere în vederea atribuirii unui teren. Candidatul a declarat că în 2010 a suportat cheltuieli medicale substanțiale care l-au împiedicat să-și construiască o casă. Candidatul a mai precizat că, primind deja un teren pentru construcții și amenajări în cadrul programului de îmbunătățire a condițiilor de trai ale judecătorilor, a considerat neetic să solicite un apartament la preț preferențial, ceea ce era o practică răspândită în sistemul judiciar.

b. Cadrul normativ

Art. 30 alin. (1) din Legea nr. 30/1995 cu privire la statutul judecătorului prevede că „În cazul în care judecătorul nu este asigurat cu locuință sau este necesară îmbunătățirea condițiilor lui locative, ori nu i s-a atribuit suprafața de 15 m² suplimentară cuvenită, autoritatea administrației publice locale este obligată ca în cel mult 6 luni de la data apariției sus-numitelor circumstanțe să asigure judecătorul cu locuință (apartament sau casă) luând în calcul suprafața locativă suplimentară de 15 m²”. (Această prevedere a Legii a fost în vigoare în perioada 26.10.1995 – 18.12.2009).

Legea nr. 163/2010 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție prevede că: „Termenul de valabilitate a certificatului de urbanism pentru proiectare reprezintă durata elaborării documentației de proiect, care nu poate depăși 24 de luni de la data emiterii certificatului”. (Art. 5 alin. (3). „La cererea titularului, termenul de valabilitate a certificatului de urbanism pentru proiectare poate fi prelungit o singură dată pe un termen de până la 12 luni.” (Art. 5 alin. (4)).

Conform Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară, „Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă” (3.1) și „Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție.” (3.2.)

Conform art. 5 alin. (2) al Regulamentului de evaluare al Comisiei, la evaluarea conformității cu criteriul de integritate, Comisia poate lua în considerare seriozitatea sau gravitatea, contextul adiutant și premeditarea asociată oricărui incident de integritate și, în cazul incidentelor minore, dacă a existat o perioadă de timp suficientă fără incidente ulterioare. La determinarea gravității, Comisia va lua în considerare toate circumstanțele, care să cuprindă, dar fără a se limita la următoarele:

- a) dacă incidentul a fost un eveniment singular;
- b) lipsa unor prejudicii sau producerea de prejudicii nesemnificative în adresa intereselor private sau publice (inclusiv încrederii publice) – cum ar fi o încălcare obișnuită a regulamentului rutier;
- c) sau care nu este perceput de către un observator obiectiv drept atitudine lipsită de respect față de ordinea socială care decurge din nerespectarea regulilor și regulamentelor.

c. Motivarea

Candidatul a obținut gratuit de la stat un teren pentru construcții și amenajări în municipiul Chișinău, orașul Durlești, contrar legii care prevedea că autoritatea publică putea îmbunătăți condițiile de trai ale judecătorilor doar sub forma unui apartament sau case. Scopul legii era de a oferi judecătorilor locuințe, nu de a le oferi gratuit un apartament sau o casă, pe care ulterior să le vândă pentru un profit vădit și apoi să folosească acești bani în alte scopuri. Circumstanța că autoritatea publică locală nu a avut posibilitatea de a pune la dispoziție candidatului spațiu locativ (apartament sau casă) nu a justificat acțiunile sale de ocolire a legii și depunere a cererii în vederea atribuirii unui teren. Candidatul a mai susținut că nici legea nu interzice posibilitatea de a depune cerere în vederea atribuirii unui lot de teren, iar admiterea sau respingerea cererii sale a fost la

latitudinea autorității publice locale. Comisia nu a împărțit interpretarea legii așa cum a făcut-o candidatul. Norma juridică în cauză este o normă dispozitivă, care stabilește și indică comportamentul și acțiunea legală permisă. Nu a fost nevoie ca legiuitorul să prevadă o normă juridică separată care să interzică persoanei depunerea unei cereri pentru a-i fi atribuită un teren pentru construcții și amenajări, întrucât art. 30 din Legea nr. 544/1995 stabilește clar posibilitatea de a solicita doar locuință (sub formă de apartament sau casă). De asemenea, niciuna dintre obligațiile față de propria familie nu poate justifica acțiunea candidatului de a solicita beneficii contrar legii. Comisia nu a fost de acord cu candidatul că întreaga responsabilitate a venit autorităților locale care au fost în drept să-i respingă cererea dacă ar fi fost nefondată. Candidatul nu ar fi putut fi scutit de propria obligație de a nu profita de un program pentru propriul câștig financiar. Pentru un judecător să depună o cerere contrară legii și, prin urmare, să abuzeze de un beneficiu al programului nu este o conduită ireproșabilă sau care reafirmă încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. O astfel de conduită a candidatului pune la îndoială respectarea criteriului etic de către acesta.

De asemenea, Comisia a avut îndoieli cu privire la autoritatea publică locală aleasă de candidat pentru a răspunde la cererea de îmbunătățire a condițiilor de trai. Astfel, în locul Consiliului Municipal Chișinău, în jurisdicția căruia candidatul activa atunci ca judecător, el a apelat la Consiliul local Durlești. Mai mult, Comisia a luat act de faptul că Hotărârea Consiliului local Durlești prin care candidatul a primit terenul cu titlu gratuit de la stat, a devenit ulterior obiectul unei urmăriri penale.

Mai mult decât atât, în perioada 2007-2016, candidatul nu a întreprins niciun fel de efort de construcții pe teren, nu a obținut vreo autorizație sau nu s-a angajat în alt mod să construiască o casă, iar el și familia sa au continuat să locuiască în același apartament chiar și la 9 ani după primirea acestui teren cu titlu gratuit de la stat. Aceste fapte combat argumentul candidatului potrivit căruia el și familia sa aveau nevoie să-și îmbunătățească condițiile de trai. Comisia nu a considerat convingător faptul că candidatul nu și-a putut construi o casă din cauza lipsei de mijloace financiare suficiente, având în vedere resursele sale financiare (inclusiv veniturile totale ale acestuia și ale soției în perioada 2007-2015 în valoare de 3.743.765 MDL). În loc să-i susțină poziția, pretinsa lipsă de mijloace financiare pentru a construi o casă coroborează de fapt lipsa intenției sale de a construi o casă pentru a-și îmbunătăți condițiile de trai atunci când a obținut terenul. De asemenea, candidatul nu a întreprins nicio acțiune în vederea obținerii de documente permise pentru a demara lucrările de construcție. Spre deosebire de sugestia candidatului că nu se încadra în finalizarea construcției în douăsprezece luni, candidatul a avut posibilitatea să obțină un certificat de urbanism pentru proiectare valabil 24 de luni de la data eliberării certificatului, iar acel certificat putea fi prelungit pe un termen până la încă 12 luni. Important este că candidatul nu a întreprins nicio acțiune pentru a construi ceva care să-l facă pe un observator obiectiv să creadă că el în general intenționa să construiască ceva pe acest teren. Astfel, candidatul nu a beneficiat de prevederile legii care îi permiteau să-și îmbunătățească condițiile de trai. El a beneficiat însă prin vânzarea terenului cu 300.000 MDL, teren care i-a fost oferit gratuit de către stat prin Hotărârea Consiliului local Durlești.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la corespunderea candidatului cu criteriul de integritate financiară și criteriul de integritate etică prevăzute la art. 8 alin. (2) lit. a), alin. (4) lit. b) și alin. (5) lit. c) din

Legea nr. 26/2022 cu privire la temeiurile de drept și de fapt pentru obținerea terenului situat în municipiul Chișinău, orașul Durești în anul 2007, care nu au fost înlăturate de către candidat.

2. Modul de dobândire a bunurilor/Sursa de venituri - casă de 101 mp și teren de 0,06 ha în mun. Chișinău, obținute de părinții candidatului în anul 2008.

a. Faptele

În 2016, după decesul tatălui său, candidatul a moștenit 1/2 cotă-parte din proprietate comună constând într-o casă cu suprafața de 101,5 mp și un teren de 0,06 ha, situate în mun. Chișinău. Candidatul a explicat că proprietatea a fost achiziționată de părinții săi în anul 2008 pentru prețul de cumpărare declarat de 1.036.661 MDL și că mijloacele financiare utilizate pentru cumpărare au fost economii și resurse acumulate de aceștia de-a lungul mai multor ani. Casa a fost construită în urmă cu 40 de ani și a necesitat reparații substanțiale, care au durat mult timp. Candidatul a declarat că cheltuielile de reparație au fost suportate de părinții săi și că el personal nu a contribuit la aceasta. Candidatul nu a furnizat documente privind sursa mijloacelor financiare folosite de părinții săi pentru achiziția casei și terenului precum și a lucrărilor de reparații. În perioada 1994-2008, părinții candidatului au obținut un venit brut impozabil în valoare de 34.125 MDL. Părinții săi nu au vândut niciun bun mobil sau imobil și nu au declarat niciun alt venit la Serviciul Fiscal de Stat în perioada respectivă. Candidatul nu a transmis nicio informație și documente concrete cu privire la alte locuri de muncă și venituri ale părinților săi înainte de 2008. Candidatul a menționat, de asemenea, că acest imobil este singurul imobil pe care l-au cumpărat în timpul vieții.

Candidatul a explicat că, prin testamentele din 2013, ambii părinți au lăsat din averea lor părți egale tuturor celor trei fii, o treime din casa și terenul situate în Chișinău. După decesul tatălui său, candidatul și frații săi au primit fiecare 1/3 cotă-parte din cotă-parte a bunului aflat în proprietatea tatălui lor. Ulterior, ambii frați ai candidatului au renunțat la cotele lor din moștenire și le-au transmis candidatului. Candidatul a explicat că această renunțare a fost condiționată de transmiterea și asumarea răspunderii sale morale și materiale pentru îngrijirea mamei sale. Drept urmare, candidatul a obținut o 1/2 cotă-parte din partea integrală a acestui bun, cealaltă jumătate i-a revenit mamei sale. După decesul mamei sale în 2021, candidatul și frații săi au moștenit fiecare o treime din cota-parte a mamei lor. Niciunul dintre moștenitorii testamentari sau succesorii lor nu au renunțat oficial la drepturile succesoriale în termenul de trei luni prevăzut de Codul civil. Prin urmare, se consideră că toți moștenitorii ei au acceptat moștenirea și au devenit proprietari a unei treimi din 1/2 cotă-parte care aparținuse mamei candidatului. Deocamdată, la notar nu au fost depuse documente pentru perfectarea actelor notariale privind moștenirea după decesul mamei candidatului.

În anul 2011, fiul candidatului a primit de la tatăl candidatului trei terenuri cu destinație agricolă, un teren pentru construcții și amenajări, care includeau o casă cu suprafață de 70,7 mp și trei construcții auxiliare, cu valoarea cadastrală cumulată de 33.952 MDL. Fiul candidatului a vândut trei terenuri cu destinație agricolă în 2015, 2018 și 2021 pentru un preț total de 62.000 MDL. Fiul candidatului a vândut un teren pentru construcții și amenajări și patru construcții în 2021 pentru un preț total de 5.000 EUR (104.600 MDL la cursul de schimb valutar în acea perioadă).

Părinții candidatului au avut trei copii și 11 nepoți. Candidatul a explicat că părinții săi au donat și au transmis prin moștenire bunurile lor imobile nu numai lui și fiului său, ci practic, în părți egale tuturor succesorilor lor. Candidatul a informat Comisia că două terenuri cu destinație agricolă în valoare totală de 10.000 MDL au fost donate unuia dintre nepoții săi. Apartamentul de 70,9 mp, situat în mun. Chișinău, care aparținuse anterior candidatului, soției, fiului și mamei acestuia a fost vândut aceluiași nepot în 2019 cu 400.000 MDL. Unul dintre frații candidatului a primit cu titlu de donație două terenuri cu destinație agricolă în valoare totală de 10.000 MDL.

La audieri în ședința publică, candidatul a confirmat faptele de mai sus. În plus, a declarat că unul dintre frații săi l-a ajutat la repararea casei din mun. Chișinău, acesta lucrând în domeniul construcțiilor. Candidatul nu a furnizat niciun document justificativ.

b. Cadrul normativ

Pentru a stabili dacă un candidat corespunde criteriului de integritate financiară, Comisia verifică dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, prevăzut la art. 8 alin. (4) lit. A) și alin. (5) lit. B) din Legea nr. 26/2022.

Art. 4 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, impune obligația subiectului declarării să declare „bunurile mobile și imobile, inclusiv cele nefinalizate, deținute în proprietate cu drept de uzufruct, de uz, de abitație, de suprafață de către subiectul declarării, inclusiv în calitate de beneficiar efectiv, de membrii familiei lui și de concubinul/concubina lui ori aflate în posesia acestora în baza unor contracte de mandat, de comision, de administrare fiduciară, a unor contracte translativ de posesie și de folosință.”

Un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară prevăzut la art. 8 alin. (4) lit. a) din Legea nr. 26/2022 dacă averea candidatului nu a fost declarată în modul stabilit de legislație. Constatarea că candidatul nu a respectat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale este o necorespondere cu criteriul de integritate etică prevăzut de art. 8 alin. (2) lit. c).

Conform art. 8 alin. (4) lit. b) din Legea nr.26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia de evaluare constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Conform art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr.26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia de evaluare verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);

Conform art. 2 alin. (2) din Legea nr.26/2022, în contextul evaluării candidaților menționați la alin. (1) este verificată și averea persoanelor apropiate candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

“Persoane apropiate”, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, sunt: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectului declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

c. Motivarea

Comisia este obligată să verifice dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale. De asemenea, Comisia verifică sursele de venit și modul de achiziție a bunurilor de către candidat, membrii familiei și persoanele apropiate candidatului, printre care și părinții candidatului. În 2008, o casă și un teren au fost achiziționate pe numele părinților candidatului la un preț declarat de treizeci de ori mai mare decât venitul brut impozabil al acestora în cei paisprezece ani anteriori achiziției casei. În plus, nu au vândut niciun bun mobil sau imobil și nu au avut nicio altă sursă de venit sau economii care să justifice sursa de mijloace financiare utilizate pentru achiziționarea imobilelor. Prin urmare, venitul părinților candidatului nu ar fi putut acoperi achiziționarea acestor imobile, ceea ce ridică îndoieli cu privire la sursa venitului și modalitatea de achiziție a acestor bunuri imobile.

Totodată, casa a fost construită în 1968 și a necesitat reparații substanțiale care au durat mult timp pentru a fi finalizate. Candidatul nu a furnizat informații și documente confirmative cu privire la costurile de reparație și nici nu a indicat sursa mijloacelor financiare folosite pentru aceste lucrări. Comisia nu a acceptat explicația candidatului că toate cheltuielile au fost suportate de părinții săi. Presupusa participare a unuia dintre frații candidatului la lucrările de reparație, fără careva documente justificative, nu este suficientă pentru a înlătura dubii cu privire la renovarea casei.

De asemenea, Comisia a ținut cont de faptul că o parte disproporționat de mare din proprietatea părinților săi a fost transferată candidatului și fiului său. Candidatul nu și-a justificat afirmația că averea și proprietatea părinților săi au fost distribuite în mod egal tuturor copiilor și nepoților. Astfel, candidatul a devenit proprietar a 2/3 cotă-parte din casa și terenul situate în Chișinău, în timp ce frații săi și moștenitorii acestora au devenit proprietari a câte 1/6 cotă-parte fiecare. Faptul că, la cadastru, s-a înscris doar cota candidatului din această casă și teren, în timp ce ceilalți succesori nu și-au înregistrat încă drepturile, ridică semne de întrebare cu privire la dreptul de beneficiar efectiv asupra acestui imobil, mai ales având în vedere că părinții nu au avut suficiente mijloace financiare pentru a plăti pentru această casă și teren în 2008 și pentru a acoperi costurile de reparație. În plus, valoarea cadastrală totală declarată a bunurilor imobile donate fiului candidatului în 2011 a fost de 33.952 MDL. Ulterior, aceste bunuri imobile au fost vândute pentru suma totală de 166.600 MDL. În schimb, unul dintre frații candidatului și unul dintre nepoții acestuia au primit cu titlu de donații de la părinții săi câte două terenuri cu destinație agricolă, cu valoare totală de 10.000 MDL. De asemenea, unul dintre nepoții candidatului a achiziționat un apartament de 70,9 mp aparținând familiei candidatului și mamei acestuia pentru suma de 400.000 MDL. Prin urmare, argumentul potrivit căruia averea părinților candidatului a fost distribuită în mod egal între toți succesorii nu este susținut, întrucât candidatul și fiul său au obținut efectiv majoritatea, dacă nu toate, din aceste bunuri imobile care aveau o valoare monetară semnificativă.

Ca să rezumăm, în lipsa oricăror documente care să stabilească altfel, părinții candidatului păreau să nu aibă venituri suficiente pentru a cumpăra casa și a întreprinde reparații substanțiale. Faptul ca candidatul a primit 2/3 cotă-parte din acest imobil și ca este singura persoana înscrisă la cadastru cu drept de proprietate, ridică întrebări cu privire la dreptul de beneficiar efectiv asupra acestui imobil din momentul cumpărării acestuia. Această concluzie este întărită și mai mult de distribuirea inegală a bunurilor imobile ale părinților candidatului între succesorii acestora.

În lumina circumstanțelor de mai sus, Comisia are dubii serioase (art.13 alin. (5) Legea nr. 26/2022) cu privire la corespunderea candidatului cu criteriul de integritate financiară, conform art. 8 alin. (4) lit. b), alin. 5 lit. c), d) și g) din Legea nr. 26/2022 cu privire la modalitatea de dobândire a casei de 101 mp și terenului de 0,06 ha în municipiul Chișinău de către părinții candidatului și sursa de mijloace financiare utilizate pentru renovarea acestei case, care nu au fost înlăturate de candidat.

3. Valoarea subevaluată a automobilului model BMW 730I, anul de fabricație 2004 și a autoturismului model BMW 730LD, anul de fabricație 2008. Nedeclararea în modul prevăzut de lege și neachitarea impozitului pentru creștere de capital din vânzarea automobilului model BMW 730i, anul de fabricație 2004.

a. Faptele

(i) Între 2008 și 2011, candidatul a deținut dreptul de uzufruct asupra automobilului BMW seria 7 730I din 2004 („în continuare BMW, anul de fabricație 2004”). În această perioadă, proprietarul automobilului era ruda candidatului.¹ Candidatul a declarat că ruda sa i-a dat dreptul de a folosi acest automobil gratuit, întrucât această rudă avea un automobil de serviciu și i-ar putea permite candidatului să-l folosească atunci când este necesar. În 2011, candidatul a achiziționat acest automobil la prețul declarat de 110.000 MDL (echivalentul a 6.738 EUR la cursul de schimb valutar în acea perioadă). Candidatul a vândut acest automobil la 20 septembrie 2013 la prețul declarat de 150.000 MDL, cu 40.000 MDL mai mult decât prețul de achiziție declarat. Candidatul nu a plătit impozit pe creștere de capital de 40.000 MDL în urma vânzării acestui automobil.

În Formularul fiscal din 2013 (Formular CET08-2013) depus în scopul calculării creșterii sau pierderii capitalului, prețul de achiziție al acestui automobil a fost indicat ca fiind de 240.000 MDL. Întrebat despre discrepanța dintre prețul de vânzare declarat în declarația sa anuală și în formularul său fiscal, candidatul a menționat că a comis o eroare atunci când a informat Serviciul Fiscal că valoarea de cumpărare declarată al automobilului era 240.000 MDL. Candidatul a declarat că, în aceeași zi în care a vândut BMW-ul, anul de fabricație 2004, a achiziționat un alt BMW la prețul de 240.000 MDL. Prin urmare, candidatul a declarat că prețul de achiziție pentru BMW, anul de fabricație 2004 ar fi trebuit să fie indicat în valoare de 110.000 MDL.

¹ Din 2006 până în 2008, candidatul a deținut dreptul de uzufruct pentru un alt automobil BMW, anul fabricației 1999, deținut de aceeași rudă.

(ii) La 20 septembrie 2013, candidatul a achiziționat un automobil BMW seria 7 730LD 2008 (denumit în continuare „BMW, anul de fabricație 2008”), la prețul declarat de 240.000 MDL (echivalentul a 14.300 EUR). În 2016, candidatul a vândut acest automobil la prețul declarat de 290.000 MDL, cu 50.000 MDL mai mult decât prețul de achiziție declarat. Conform Formularului său fiscal din 2016 (CET15-2016), candidatul a plătit impozit pe creștere de capital din vânzarea acestui automobil. Nouă ani mai târziu, în 2022, astfel de automobile sunt puse la vânzare la prețul de 277.760 MDL (echivalentul a 14.000 EUR).² Candidatul a explicat diferența dintre valoarea de piață a BMW-ului, anul de fabricație 2008 și valoarea declarată a automobilului în 2013 ca urmare a negocierilor directe ale prețului între părțile contractante. Candidatul a mai menționat că mașina a fost îmbunătățită prin instalarea unui sistem GPS și a unui sistem audio mai performant, însă nu au fost furnizate documente confirmative care să susțină această afirmație.

La audieri în ședința publică, candidatul a confirmat aceste fapte. El a notat că și-a dat seama că a făcut o eroare în raportarea către autoritățile fiscale a prețului de achiziție al BMW-ului, anul de fabricație 2004, numai după ce a primit întrebările din partea Comisiei. El a mai menționat că nu a întreprins eforturi pentru a plăti impozitele pe care nu le-a achitat după ce a vândut acest automobil.

b. Cadrul normativ

Pentru a stabili dacă un candidat corespunde criteriului de integritate financiară, Comisia verifică dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, prevăzut la art. 8 alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022.

Art. 15 din Codul fiscal prevedea impozitul pe venit de 18% la momentul depunerii de către candidat a declarației fiscale la Serviciul Fiscal. Art. 37 din Codul fiscal a reglementat modul de calcul al sumei creșterii de capital. O persoană trebuie să plătească impozit de 18% din 50% din suma excedentară a creșterii de capital obținute pe parcursul anului fiscal.

Art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, prevede ca subiectul declarării declară „veniturile obținute de subiectul declarării împreună cu membrii familiei, concubinul/concubina în anul fiscal precedent”.

În temeiul art. 8 alin. (2) lit. c) și alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022, nedeclararea de către un candidat a averii și intereselor personale în modul stabilit de lege nu corespunde criteriului de integritate financiară și criteriului de integritate etică.

Conform art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia de evaluare verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2).

² Prețuri medii de vânzare calculate pe platforma 999.md, makler.md, interauto.md

b. Motivarea

Comisia este obligată să verifice dacă candidatul a respectat regimul juridic de declarare al averii și intereselor personale. Între 2008 și 2011, candidatul deținea dreptul de uzufruct asupra automobilului BMW, anul de fabricație 2004. În 2011, candidatul a achiziționat acest automobil la prețul declarat de 110.000 MDL de la ruda sa și apoi l-a vândut în 2013 pentru un preț declarat cu 40.000 MDL mai mare decât a plătit pentru el. Candidatul nu a plătit impozit pe creștere de capital. Acest automobil a fost gajat de noul proprietar în 2018 pentru suma de 6.098 USD (estimativ 101.226 MDL). Prin urmare, la 7 ani după ce candidatul a cumpărat acest automobil, acesta a fost gajat de noul proprietar pentru un preț similar cu cel pe care l-a pretins să-l fi plătit candidatul. De asemenea, automobile similare cu cel pe care candidatul l-a cumpărat în 2011 la prețul de achiziție declarat de 6.700 EUR, sunt astăzi la vânzare la aproximativ 6.500 EUR.³ Astfel, automobile similare se vând acum la prețul pe care candidatul pretinde că l-a plătit acum 11 ani. Prin urmare, Comisia are îndoieli serioase cu privire la prețul de achiziție declarat al acestui automobil.

De asemenea, Comisia a observat că candidatul a deținut dreptul de uzufruct asupra unui automobil BMW, anul de fabricație 2004 pentru o perioadă de peste 2 ani. Nu este clar care a fost beneficiul economic pentru ruda candidatului de a-i acorda acestuia din urmă dreptul de uzufruct asupra unui automobil atât de scump. În plus, din 2006 până în 2008, candidatul a deținut dreptul de uzufruct asupra unui alt automobil BMW, anul de fabricație 1999, deținut de aceeași rudă. Valoarea subevaluată de piață a automobilului BMW seria 7 730I, anul de fabricație 2004 în combinație cu perioada îndelungată de timp în care candidatul l-a folosit gratuit, ridică îndoieli serioase cu privire la dreptul de beneficiar efectiv a candidatului asupra acestui automobil din momentul achiziționării acestuia. Cu atât mai mult, candidatul nu a plătit impozit pentru creștere de capital de 40.000 MDL în conformitate cu prevederile art. 15 și 37 din Codul fiscal ($40.000/50\% \times 18\% = 3.600$ MDL) probabil din cauza faptului că prețul de vânzare a fost declarat în mod eronat ca fiind de 240.000 MDL.

Comisia a avut îndoieli și cu privire la prețul real de achiziție al celui de-al doilea automobil, un BMW, anul de fabricație 2008, pe care candidatul îl cumpărase în 2013 și îl vânduse pentru o sumă de 50.000 MDL mai mare decât prețul de cumpărare declarat trei ani mai târziu. Nouă ani mai târziu, în 2022, astfel de mașini sunt puse în vânzare la prețul de 277.760 MDL (echivalentul a 14.000 EUR)⁴, tot mai mult decât prețul de cumpărare declarat de candidat. Aceste circumstanțe ridică îndoieli serioase cu privire la valoarea declarată a acestui autoturism. Candidatul nu a putut oferi explicații convingătoare sau documente justificative care ar putea înlătura îndoielile Comisiei cu privire la prețul de achiziție al acestei mașini.

Comisia a observat un algoritm prin care candidatul folosea gratuit automobile scumpe de la aceeași rudă și apoi le cumpăra la un preț subevaluat. În lumina circumstanțelor de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5), Legea nr. 26/2022) cu privire la corespunderea candidatului cu criteriul de integritate financiară conform art. 8 alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. a) b), c) și g) din Legea nr. 26/2022 și criteriul de integritate etică conform art. 8 alin. (2) lit. c) din

³ Prețuri medii de vânzare calculate pe platforma 999.md, makler.md, interauto.md

⁴ Prețuri medii de vânzare calculate pe platforma 999.md, makler.md, interauto.md

Legea nr. 26/2022 privitor la subevaluarea contravalorii automobilelor achiziționate de candidat, declararea de avere și interese personale în modul prevăzut de lege și neachitarea impozitului pe creștere de capital în urma vânzării unuia dintre aceste automobile, care nu au fost înlăturate de candidat.

4. Nedecларarea donațiilor și contribuțiilor făcute de candidat și de soția acestuia fiului lor în 2017 și 2018 în modul prevăzut de lege

a. Faptele

(I) În declarația sa de avere și interese personale din 2019 (în continuare ”declarație anuală”), fiul candidatului a declarat 60.000 EUR și 21.208 USD drept donații primite ca cadouri de nuntă și 40.000 EUR primite ca cadouri pentru botezul copilului său. Candidatul a declarat că a plătit 10.150 MDL pentru rezervarea sălii de nuntă și 303.142 MDL în numerar pentru serviciile de restaurant. Candidatul a plătit și 4.000 EUR (83.006 MDL conform cursului de schimb valutar) în numerar unui studio pentru organizarea ceremoniei de nuntă. Candidatul nu a declarat aceste donații în valoare totală de 303.142 MDL și 4.000 EUR în declarația sa din 2018. Candidatul le-a declarat doar în declarația sa pentru ultimii 5 ani drept „contribuții” la nunta fiului său. Candidatul nu a suportat nicio cheltuială pentru ceremonia de botez.

(II) În 2017, soția candidatului a donat fiului lor suma de 280.000 MDL. În 2018, soția candidatului a donat fiului lor suma de 196.157 MDL. Candidatul a furnizat Comisiei două contracte de donație legate de acele donații. Candidatul nu a declarat aceste donații în declarațiile sale anuale pentru anii 2017 și 2018. În răspunsurile sale către Comisie, candidatul a recunoscut că a omis, fără intenție, să declare donațiile făcute de soția sa în declarațiile anuale pentru anii 2017 și 2018. Candidatul a mai precizat că fiul său a declarat aceste sume în declarația sa de avere și interese personale în calitate de funcționar public.

La audieri în ședința publică, candidatul a confirmat faptele de mai sus și a explicat că nu a făcut nicio donație în numerar fiului său sau familiei fiului său pentru nunta lor, în afară de contribuții legate de cheltuieli pentru acest eveniment. El a mai remarcat că nu a făcut nicio donație nepotului său pentru botez și că contribuția sa la acest eveniment s-a limitat doar la furnizarea unor cadouri copilului.

b. Cadrul normativ

Pentru a stabili dacă un candidat corespunde criteriului de integritate financiară, Comisia verifică dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii, intereselor personale și existența donațiilor, prevăzut la art. 8 alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) și f) din Legea nr. 26/2022.

În temeiul art. 8 alin. (2) lit. c) alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) și f) din Legea nr. 26/2022 nedecларarea de către un candidat a averii și intereselor personale în modul stabilit de lege nu corespunde criteriului de integritate financiară și criteriului de integritate etică.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a

averii persoanelor apropiate candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a terților la care se face referire la art.33 alin. (4) și (5) din Legea nr.132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

“Persoane apropiate”, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, sunt: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoana înrudită prin sînge sau prin adopție cu subiectului declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

Potrivit prevederii art. 4 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, subiectul declarării declară bunurile transmise de către subiectul declarării cu titlu oneros sau gratuit, personal sau de către membrii familiei lui, concubinul/concubina lui către orice persoană fizică sau juridică în perioada declarării, dacă valoarea fiecărui bun depășește suma de 10 salarii medii pe economie.

Potrivit art. 15 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, precum și art.13 alin. (1) din Legea integrității nr. 82/2017, judecătorii sunt obligați să depună declarația de avere și interese personale în conformitate cu prevederile Legii nr. 133/2016.

Potrivit HG nr.1233/2016, cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2017, a fost de 5.600 MDL. Potrivit HG nr. 54/2018, cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2018, a fost de 6.150 MDL.

În temeiul art. 4 alin. (1) lit. c) din Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale și Instrucțiunii privind modul de completare a declarației de avere și interese personale aprobată prin Ordinul președintelui ANI nr. 2/2017, la Compartimentul IV, Secțiunea D din Declarația de avere și interese personale „Bunuri transmise cu titlu oneros sau gratuit, personal sau de către membrii familiei, concubin/concubină, unor persoane fizice sau juridice în perioada declarării, dacă valoarea fiecărui bun depășește suma a 10 salarii medii pe economie” se indică următoarea informație:

a) „Descrierea bunului transmis” - se indică toate bunurile mobile, inclusiv investițiile în capitalul social ale agenților economici, transmis prin contract cu titlu oneros sau gratuit în formă scrisă sau verbală de către subiectul declarării, membrii de familie, concubin/concubina, către oricare persoane fizice sau juridice cu condiția că, valoarea bunului respectiv depășește 10 salarii medii pe economie la data depunerii declarației;

Potrivit art. 288 alin. (5) din Codul civil (în vigoare atunci), bunurile care nu sînt raportate la categoria de bunuri imobile, inclusiv banii și titlurile de valoare, sînt considerate bunuri mobile.

c. Motivarea

Comsia este obligată să verifice dacă candidatul a respectat regimul juridic de declarare al averii, intereselor personale și existența donațiilor. Respectarea regimului juridic de declarare al averii

și intereselor personale de către judecători are ca scop prevenirea îmbogățirii nejustificate și ilicite și evitarea conflictelor de interese în activitatea acestora, precum și tragerea la răspundere a acestora pentru astfel de fapte. În declarațiile sale anuale pentru anii 2017 și 2018, candidatul nu a declarat donațiile soției sale către fiul lor și nici nu a declarat pentru anul 2018 plățile pentru ceremonia de nuntă a fiului său. Candidatul a recunoscut că a omis să declare aceste donații. Fiecare dintre donații a fost evaluată mai mare decât suma de 10 salarii medii pe economie care a declanșat obligația de raportare: în 2017, donația de 280.000 MDL a depășit pragul de raportare de 56.000 MDL; în 2018, donațiile de 196.157 MDL și aproximativ 386.000 MDL au depășit pragul de 61.500 MDL. Faptul că candidatul a declarat cu întârziere unele dintre aceste sume, în declarația sa pentru ultimii 5 ani sau că fiul său le-a declarat în propria declarație anuală de avere și interese personale în calitate de funcționar public nu a atenuat faptul nedeclarării acestor sume de către candidat în declarațiile sale la ANI din 2017 și 2018 (Compartiment IV, Secțiunea D din Declarația de avere și interese personale).

Comisia a considerat în special că candidatul a omis în mod repetat să declare donații în modul prevăzut de lege și că sumele erau substanțiale, în speță depășind 862.000 MDL. Astfel, Comisia a concluzionat că există o îndoială rezonabilă cu privire la conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute în legislația cu privire la declararea averii și a intereselor personale.

În lumina circumstanțelor de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) Legea nr. 26/2022) cu privire la corespunderea candidatului cu criteriul de integritate financiară, prevăzut la art. 8 alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) și criteriul de integritate etică conform art. 8 alin. (2) lit. c) cu privire la declararea donațiilor și contribuțiilor făcute de acesta și de soția sa fiului lor, care nu au fost înlăturate de candidat.

5. Încălcare etică pentru nedeclararea abținerii

a. Faptele

(I) La 1 decembrie 2021, candidatul a fost membru al completului de judecată la Curtea Supremă de Justiție care a examinat o cauză (A. SRL împotriva L.F.) în care o parte a fost reprezentată de avocatul Dorin Popovici. Cauza a vizat încasarea unei datorii și a cheltuielilor judiciare solicitate de firma reprezentată de Dorin Popovici. Prin decizia din 1 decembrie 2021 completul de judecată al Curții Supreme de Justiție (din care candidatul făcea parte) a menținut decizia instanței de fond prin care firmei reprezentate de Dorin Popovici urma să i se plătească suma de 8.181 EUR cu titlu de datorie restantă și 7.469 EUR cu titlu de penalități, decizie în favoarea clientului lui Dorin Popovici. Candidatul are o prietenie de lungă durată cu avocatul Dorin Popovici, încă din perioada când ambii erau judecători la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani (unde candidatul a fost judecător din 1994 până în 2008, iar Dorin Popovici a devenit judecător în 2003).

Potrivit informațiilor de la Poliția de Frontieră, în perioada 2 – 8 ianuarie 2009 candidatul s-a deplasat cu mașina cu Dorin Popovici și cu soțiile ambilor într-o țară din Europa. În perioada 17 – 29 august 2012, candidatul s-a deplasat cu mașina împreună cu Dorin Popovici și cu soțiile ambilor în aceeași țară din Europa. În perioada 28 iunie – 3 iulie 2013, candidatul a călătorit cu mașina în aceeași țară din Europa cu Dorin Popovici și două rude apropiate ale avocatei Irina

Tocan.

În cadrul procedurilor scrise ale evaluării, candidatul a declarat că examinarea cauzei s-a desfășurat într-o componență de trei judecători și nu el era judecător-raportor. Candidatul a mai menționat că, la Curtea Supremă de Justiție, cauzele se judecă în lipsa părților, pe baza materialelor din dosar și numai pe motive de drept. Totodată, candidatul a considerat că participarea lui Dorin Popovici în cauza dată în calitate de reprezentant al unei părți nu a servit drept temei legal prevăzut de Codul de procedură civilă pe baza căruia să fie necesar să-și declare abținerea de la examinarea cauzei. Candidatul a considerat că relația sa cu Dorin Popovici nu ar fi putut influența rezultatul posibil al cauzei.

La audieri în ședința publică, candidatul a confirmat faptele de mai sus. Totuși, acesta și-a schimbat poziția în ceea ce privește motivele pentru care nu și-a declarat abținerea de la examinarea cauzei. Și anume, candidatul a declarat că nu știa că Dorin Popovici reprezintă o parte în cauză și, prin urmare, nu și-a declarat abținerea. Este posibil ca Dorin Popovici să fi acționat ca reprezentant al părții în prima instanță și la Curtea de Apel. Astfel, motivul pentru care nu s-a abținut de la participarea în cauza respectivă a fost faptul că candidatul nu a văzut numele lui Dorin Popovici în actele depuse la Curtea Supremă de Justiție. Întrebat despre datele din PIGD (Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor), care indicau că Dorin Popovici este reprezentant legal al companiei, candidatul a declarat că nu a consultat această bază de date, deoarece nu era judecător-raportor. În cele din urmă, a declarat că nu a acordat atenție cine era reprezentantul companiei respective.

(II) La 11 mai 2022, candidatul a făcut parte din completul de judecată de la Curtea Supremă de Justiție care a examinat recursul într-o cauză în care o parte a fost reprezentată de avocata Irina Tocan. Dosarul a implicat o cerere de privatizare a unui spațiu rezidențial de către clientul Irinei Tocan și excluderea de pe lista participanților la privatizarea proprietății. Prima instanță și Curtea de Apel au admis parțial cererea părții care se opunea clientului avocatei Irina Tocan. Prin decizia din 11 mai 2022, completul Curții Supreme (din care candidatul a fost membru) a admis recursul clientului avocatei Irina Tocan și a trimis cauza spre rejudecare. Decizia respectivă a schimbat decizia Curții de Apel în favoarea clientului avocatei Irina Tocan. Candidatul are o prietenie de lungă durată cu Irina Tocan, soțul și fratele ei.

Potrivit informațiilor de la Poliția de Frontieră, în perioada 3 – 6 august 2012 candidatul s-a deplasat cu mașina cu avocata Irina Tocan și cu soții ambilor într-o țară din Europa. La 30 decembrie 2012, candidatul a călătorit din nou cu avocata Irina Tocan și cu soții ambilor în aceeași țară din Europa. În perioada 28 iunie – 3 iulie 2013, candidatul a călătorit cu mașina în aceeași țară din Europa cu Dorin Popovici și două rude apropiate ale avocatei Irina Tocan.

În cadrul procedurilor scrise ale evaluării, candidatul a reținut că examinarea cauzei s-a desfășurat într-o componență de trei judecători și că nu el era judecător-raportor. Candidatul a mai precizat că, la Curtea Supremă de Justiție, cauzele se judecă în lipsa părților, pe baza materialelor din dosar și numai pe motive de drept. Totodată, candidatul a considerat că participarea Irinei Tocan în cauza dată în calitate de reprezentant al unei părți nu a servit drept temei legal prevăzut de Codul de procedură civilă în baza căruia era necesar să-și declare abținerea de la examinarea cauzei. Candidatul a considerat că relația sa cu Irina Tocan și familia ei nu ar fi putut influența

rezultatul posibil al cauzei.

La audieri în ședința publică candidatul a confirmat că o cunoaște pe Irina Tocan cu care a călătorit în străinătate și are o relație strânsă cu ruda ei apropiată.

b. Cadrul normativ

Potrivit art. 50 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură civilă, judecătorul urmează a fi recuzat dacă are un interes personal, direct sau indirect, în soluționarea pricinii ori există alte împrejurări care pun la îndoială obiectivitatea și nepărtinirea lui. Potrivit art. 52 alin. (1) din Codul de procedură civilă, „Dacă există temeiurile specificate la art. 50 și 51, judecătorul este obligat să se abțină de la judecată.”

Potrivit art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022, se consideră că candidatul corespunde criteriului de integritate etică dacă nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, procurorilor sau, după caz, altor profesii, și nu a săvârșit, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni ireprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial.

Potrivit art. 15 alin. (1) lit. a) și d) din Legea nr. 544/1995 privind statutul judecătorului, judecătorii sunt obligați să fie imparțiali și să se abțină de la fapte care dăunează intereselor serviciului și prestigiului justiției, care compromit cinstea și demnitatea de judecător, provoacă îndoieli față de obiectivitatea lor.

În conformitate cu Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului, 2015, la art. 4, alin. (3) „Imparțialitate”, judecătorul se va abține de la oricare proces în care imparțialitatea sa ar putea fi pusă la îndoială într-un proces în care aceasta este cerută de lege, inclusiv în cazurile în care, știe că el, personal sau ca custode, sau soțul său (soția) sau orice alte rude, au un interes financiar în obiectul disputei sau orice alt interes, care ar putea afecta rezultatul procesului.

Potrivit jurisprudenței consacrate a Curții Europene a Drepturilor Omului, „existența imparțialității în sensul art. 6 alin. (1) trebuie determinată în funcție de un test subiectiv în care trebuie să se țină seama de convingerea și comportamentul personal al unui anumit judecător, adică dacă judecătorul a avut vreo prejudecată personală sau părtinire într-un anumit caz; și, de asemenea, conform unui test obiectiv, adică prin constatarea dacă instanța de judecată însăși și, printre alte aspecte, componența sa, au oferit suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă cu privire la imparțialitatea sa... Nu există o divizare etanșă între imparțialitatea subiectivă și obiectivă, deoarece comportamentul unui judecător poate nu numai să provoace îndoieli obiective cu privire la imparțialitate din punctul de vedere al observatorului extern (testul obiectiv), dar poate aborda și problema convingerii sale personale (testul subiectiv) (a se vedea, de exemplu, *Kyprianou împotriva Ciprului* [GC], nr. 73797/01, §§ 118-119, CtEDO 2005-XIII).

Curtea Constituțională a Republicii Moldova în Hotărârea sa nr. 18/2017 a făcut referire la aspectul imparțialității judecătorilor, precizând că la examinarea garanțiilor unui proces echitabil, Curtea Europeană a stabilit că imparțialitatea judecătorului este apreciată atât conform unei

abordări subiective, care ia în considerare convingerile sau interesele personale ale judecătorului într-o cauză, cât și conform unui test obiectiv, care stabilește dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială motivată din acest punct de vedere (*Cauza Demicoli împotriva Maltei*, 27 august 1991, *Seria A nr.210*).

Conform Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară, Principiul 2. „Imparțialitate” 2.5. Un judecător se descalifică de la participarea la orice procedură în care judecătorul nu este în măsură să decidă chestiunea în mod imparțial sau în care unui observator rezonabil i se poate părea că judecătorul nu este în măsură să decidă chestiunea în mod imparțial.

Conform alin. (90) din Comentariul asupra Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară (2007), „printre altele, s-ar putea crede că apare o temere rezonabilă de părtinire în următoarele circumstanțe: „dacă există prietenie personală... între judecător și orice membru al publicului implicat în cauză sau dacă judecătorul este cunoscut îndeaproape cu orice membru al publicului implicat în cauză.”

c. Motivarea

În 2021 și 2022, candidatul a participat în completul de judecată la Curtea Supremă de Justiție, care a examinat două proceduri distincte în care părțile au fost reprezentate de avocați cu care candidatul a avut o prietenie de lungă durată. Cadrul legal care reglementează imparțialitatea judecătorilor și abținerea de la orice acțiuni care le pun la îndoială este clar și previzibil. Aceste standarde cer ca un judecător să caute să se abțină de la examinarea unei cauze atunci când are un interes personal, direct sau indirect, în soluționarea cauzei sau există alte împrejurări care pun sub semnul întrebării obiectivitatea și imparțialitatea acestuia. (art. 50 alin. (1) lit. e) și art. 52 alin. (1) din Codul de procedură civilă, art. 15 alin. (1) lit. a) și d) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorilor). Codul de etică al judecătorului din 2015 impune judecătorilor obligații similare. Potrivit jurisprudenței bine stabilite a Curții Europene a Drepturilor Omului, chiar și aparențele pot avea o anumită importanță, iar justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut. Judecătorii ar trebui să respecte atât testele subiective, cât și testele obiective de imparțialitate. Aspectul părtinirii în cadrul testului obiectiv trebuie măsurat după standardul unui observator obiectiv. Se consideră că prietenia personală dintre un judecător și orice membru al publicului implicat în cauză sau cunoștința apropiată a unui judecător cu orice membru al publicului implicat în cauză ar putea da naștere unei temeri rezonabile de părtinire. Standardele de mai sus servesc la promovarea încrederii pe care instanțele într-o societate democratică trebuie să o inspire publicului. (A se vedea, *Castillo Algar împotriva Spaniei*, 28 octombrie 1998, alin. (45) Rapoarte 1998-VIII).”

Analiza sistematică a legislației și practicii naționale și a materialelor internaționale referitoare la activitățile judecătorilor elucidează că respectarea eticii și regulilor este principala îndatorire pe care judecătorii ar trebui să o respecte în cursul activităților lor. Candidatul nu și-a declarat abținerea de la examinarea celor două cauze, în ciuda relației personale confirmate cu reprezentanții implicați în dosarele aflate pe rolul său. Se pare că această relație s-a extins la membrii familiei lor. Faptul că candidatul s-a bucurat de o prietenie de lungă durată cu fostul judecător Dorin Popovici și că aceștia au călătorit împreună în mai multe rânduri incluzând aparent călătorii de vacanță, uneori cu soțiile acestora, poate pune sub semnul întrebării

imparțialitatea și obiectivitatea acestuia. La aceeași concluzie se ajunge și în legătură cu cel de-al doilea dosar, în care o parte a fost reprezentată de Irina Tocan. Candidatul se bucurase de o relație strânsă cu ea și rudele ei apropiate și călătorise cu aceștia de mai multe ori, se pare, inclusiv în călătorii de vacanță, uneori cu soții. Candidatul nu s-a abținut de la examinarea cauzelor sus-menționate și nu a întreprins nicio acțiune pentru soluționarea conflictului de interese în contextul examinării cauzelor menționate. De asemenea, faptul că, la Curtea Supremă de Justiție, cauzele sunt examinate în absența părților, pe bază de proceduri scrise și numai pe motive de drept, nu înseamnă că normele care reglementează conflictele de interese precum și recuzările/abținerile nu se aplică.

Comisia a mai reținut că, la audieri în ședința publică, candidatul s-a îndepărtat de la afirmațiile sale scrise anterioare potrivit cărora relația sa cu Dorin Popovici nu necesită abținere și a declarat în schimb că numele lui Dorin Popovici, în calitate de reprezentant al unei părți, nu a fost menționat în documentele care i s-au prezentat și că nu cunoștea despre participarea lui Dorin Popovici și de aceea nu și-a declarat abținere. Comisia a reținut că numele lui Dorin Popovici apare în baza de date PIGD ca reprezentant al uneia dintre părțile din dosar (a se vedea captura de ecran de mai jos).

Nume, prenume, patronimic	Data nașterii	Adresa	Calitatea procesuală
[REDACTAT]	[REDACTAT]	[REDACTAT]	Avocat
A [REDACTAT] SRL	[REDACTAT]	[REDACTAT]	Intimat
L [REDACTAT] F [REDACTAT]	[REDACTAT]	[REDACTAT]	Recurrent
POPOVICI DORIN TUDOR	[REDACTAT]	[REDACTAT]	Reprezentant

Judecătorii au obligația de a se familiariza cu cauzele pe care le judecă, fie că sunt sau nu judecători-raportori, și trebuie să-și declare abținerea atunci când există o părținare sau suspiciune de părținare. Astfel, argumentul tardiv al candidatului că nu cunoștea că Dorin Popovici a participat în cauză nu poate fi susținut.

Comisia a remarcat că judecătorii – și în special cei care activează în cea mai înaltă ramură a sistemului judiciar – ar trebui să dea dovadă de diligență deosebită atunci când își exercită funcțiile. Aceștia sunt obligați să se abțină de la examinarea cauzelor care le-ar putea pune sub semnul întrebării obiectivitatea și imparțialitatea. Eșecul candidatului de a-și declara abținerea în două proceduri în care cunoștințele sale apropiate reprezentau părțile, nu a asigurat respectarea principiului imparțialității și a dat naștere la îndoieli cu privire la respectarea de către acesta a standardelor etice, drept urmare a cărora încrederea publică în sistemul judiciar a fost subminată.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la conformitatea candidatului cu criteriul de integritate etică conform art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022 cu privire la examinarea a două cauze de către candidat în care acesta a avut relații apropiate cu avocatul/reprezentantul uneia dintre părți, care nu au fost înlăturate de candidat.

IV. Decizia

În baza art. 8 alin. (1), alin. (2) lit. a) și c), alin. (4) lit. a) și b) și alin. (5) lit. a), b), c), d) f) și g) și art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, Comisia a decis că candidatul nu corespunde criteriilor de integritate, întrucât s-au constatat dubii serioase cu privire la respectarea de către candidat a criteriilor de integritate etică și financiară și, astfel, nu promovează evaluarea.

V. Calea de atac și publicarea deciziei

Conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, decizia poate fi contestată de către candidatul evaluat în termen de 5 zile de la data recepționării deciziei motivate.

Conform art. 13 alin. (7) din Legea nr. 26/2022, decizia este transmisă prin email candidatului și instituției responsabile de organizarea alegerilor sau, după caz, a concursului. În cazul în care candidatul, în termen de 48 de ore de la momentul expedierii deciziei, nu notifică Comisia despre refuzul său privind publicarea, decizia se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii în formă depersonalizată, cu excepția numelui și prenumelui candidatului, care rămân publice. Comisia va publica, de asemenea, decizia pe pagina sa web, în cazul în care candidatul nu se opune publicării.

Această decizie a fost adoptată în unanimitate de către toți membrii participanți ai Comisiei.

Întocmită în limba engleza și tradusă în limba română.

Semnătura:

Herman von HEBEL
Președinte al Comisiei